

Raporti baši buti taro SOS telefoni baše čhave thaj terne ko periodi taro dekemvri 2018 dži noemvri 2019 berš

„KANA KERELA PE LAFI BAŠO ČHAVENGORO DŽIVDIPE THAJ HAKAJA, NA VALJANI TE OVEN MUDRA
JAKHDIKHUTNE.“

Kerol Belami, nekanutni Egzekutivakiri direktorka ko UNICEF

Saikerin

Generalna dikhiba baši buti taro SOS telefoni base čhave thaj terne baši direktno arka thaj suporti... 5	
Metodologia baš evidentengiri sistematizacia	5
Rezime tar avazikerina ko periodi taro dekemvri 2018 dži agor taro noemvri 2019 berš.....	5
Evidentia baš akharibe aso akharutnengoro etnikano preperibe	7
Evidentia aso akharutnengoro dživdipaskoro maškar	7
Čhavengere hakajengere phagipaskere evidentengiri sikavin aso problemeskiri kategorija.....	9
Hako ki edukacia	12
Barabarbuti avere institucienar thaj organizacienar	12
Klidaripe	15
Artiklia	16

„NANE POSUMNALI PAKJIV TAR ODOJA SO O SUMNAL DELA DENDIPE KO ČHAVE. NANE PODŽANLI OBLIGACIA TAR ODOJA KAJ LENGERE HAKAJA SAJDINENA PE, KAJ LENGORO ŠUKAR HALI SI ARAKHLO, KAJ LENGERE DŽIVDIPA SI TROMAKERDE TARI DAR THAJ KAJ ŠAJ TE BAJRON KO SANSARI.“

Kofi Anan, nekanutno Generalnikano sekretari ki OUN

Harni deskripcia baši buti tari SOS linia

O SOS telefoni baše čhave thaj terne funkcionirina 26 berša (tar oktombri 1993 berš). I buti taro SOS telefoni si zoraleste bazirime ko principia tari Konvencija tar OUN baše čhavengere hakaja kola vakerena e čhavengere hakaja ko privatno ovibe thaj arakhibe taro phagljaripe. Resarin taro SOS telefoni baše čhave thaj terne si te arakhel forumi baš ulavibe informacie thaj suporti, arka ko reprezentiribe thaj lobiribe, promoviribe e čhavengere hakaja thaj promocija tari SOS linia sar mediumi baši arka e čhavege.

O SOS telefoni baše čhave thaj terne, 02 2465-316, ko vakti taro sa akala berša dengja nesavo čhani arka thaj/ja nasijati baši 20.847 avazikerde čhipote.

O strukakoro timi tari SOS linia si saikerdo taro pedagogoja, psihologoja, socialnikane bukjarne thaj volonterija/volonterke tar akala profilia. Niko taro strukakoro timi ko lafikeriba na dena hazri činaviba taro problemia, numa lafikerena bašo šajdutne alternative baši problemeskoro činavibe baši koleste akhargje amen.

Ko vakti taro po butikeribe o SOS telefoni baše čhave thaj terne kergja barabarbuti butedere kerutnecar – džovapiale institucije, aver biradžakere organizacie kola kerena buti ki umal taro čhavengere hakaja ja ko nesavo čhani si astarde ačhavengere hakoncar, sar thaj individualnikane profesionalcoja. Ko athinalipe taro čhani taro problemi baši koleste akharena amen o akharutne thaj ko athinalipe taro čhavengere hakongoro phagljaripe, paraleln o servisi čhipotinela thaj hramome vakeribancar dži džovapiale institucije, dikhljarela o čhipote so leljarena akala institucije phanle e čhipotaja thaj reagirinela džikobor dikhlja kaj na čhipotinena ko čhavengoro majšukar interesi.

E čhaven si zaruri te lafikerena bašo pe hakaja, bilačheistemalkeriba, bidikhiba, čelalipe, čorolipe thaj eksploatacia. Amen šunaja lent haj kana gndinaja kaj valjani te vakera o evidentia thaj paramisia baši čhavengoro dživdipe ko public promoviribaja o beršeskere raportia tari buti taro SOS telefoni. Khedaja, sistematizirinaja thaj analizirinaja o evidentia lende taro SOS telefoni thaj vakeraja len ki forma taro beršeskoro raportia. Akala analize ko raportia istemalkeraja baš informiribe thaj asarikeribe upri phiravutne taro politike thaj decizie, a barabar amare barabarbutikerutnecar dikhaja te da nevi forma e čhavengere dživdipange ko pošukar.

Generalna dikhiba baši buti taro SOS telefoni base čhave thaj terne baši direktno arka thaj suporti

Metodologia baš evidentengiri sistematizacia

I metodologia baši notikeribe čhipote ačhola jekajek sar so sine ko nakhle berša, durust sakova kontakti si notikerdo sar jek čhipota. O kontakti sine kerdo ko akala čhania: akharibaja ko fiksno telefoni tar Avgo čhavengiri ambasada Megjaši 2465-316, ko serviseskoro mobilno telefoni tari koordinatorka ko SOS telefoni 070 390 632, ki amari e.mail adresa sos@childrensembassy.org.mk thaj info@childrensembassy.org.mk, ko facebook patrina tar Avgo čhavengiri ambasada Megjaši, poštaja ja direktno avibaja ko thana tar Avgo čhavengiri ambasada Megjaši.

Džipherdi komunikacia baši sakova kerdo kontakti ja čhipota si resarinaja te informirina a akharutnen bašo napia kola si lende amare rigatar, kola si o džovapia taro džovapiale institucie, a akate genena pe thaj lengere haberideiba sar džipherdi komunikacia.

Kana kerela pe lafi baši čhavengoro numero ko čhipote baši kolende o akharutne avazikerde ki Čhavengiri ambasada Megjaši baši šajdutno čhavengere hakajengoro phagljaribe, astarde si sahno numero taro čhave-viktimia ja potencialna viktimia baši kolende si rodime nesavi arka ja informacia.

Rezime tar avazikerina ko periodi taro dekemvri 2018 dži agor taro noemvri 2019 berš

Ko periodi taro dekemvri 2018 dži agor taro noemvri 2019 berš ko SOS telefoni baše čhave thaj terne registririme si **113 čhipote**¹ kolencar pogeči džipherdeste komunicirijam sahno saikerindor thaj o avgo kontakti **185 droma**. I džipherdi komunikacia si resarinaja te informirina e akharutnen save napia si lende amare rigatar, kola si o džovapia taro džovapiale institucie, sar thaj lengere haberideiba dži amende baši sa o iraniba so ule ki avazikerdi čhipota.

¹ O avazikeribe kerela pe direktno akharibaja ko fiksno telefoni tari Čhavengiri ambasada Megjaši 02/ 246 5316 ko e.mail: sos@childrensembassy.org.mk, ko socialna drakhina thaj direktno vizitaja ko amare thana.

Ko grafikoni 1 potele dendo si o vakteskoro distribuiribe tar akhariba taro dekemvri 2018 b.dži agor taro nomevri 2019, pali masekoja.

Grafikoni 1. Kobor droma akharela pe pali masekoja

Sar so dikhela pe tari vakteskiri linia sikavdi ko grafikoni 1, pobut tar ekvaš tar avazikerina ule ko periodi septemvri dži noemvri 2019 berš ko so majbaro numero (34%) akharina si ko masek septemvri 2019 berš. Akava si agjaar sebepi o fakti so ko septemvri phentuke sa tar avazikerina sine phanle e problemencar baši čhavengoro hramovibe ko avgo klasi sar rezultati taro nanipe atesi baši lendi jek tar obligatoreno vaccine (MRP) ko deibe dokumentia baši hramovibe. Pobut informacie si dende ko raporti potele.

Ko raporteskoru periodi i komunikacia e avazikerutnencar ko majbaro numero sine kerdi e administrativno (fiskno) numeroste tari Čhavengiri ambasada Megjaši, durust realizirime si 48 lafikeriba. Tar evidentia šaj te notikera kaj o dizutne bičhalena thaj elektronikane avazikerina dži amende ko e.mail ja ko socialna drakhina sar so si Facebbok-sahno leljam 43 avazikerina/čhipote ko jek tar akala čhania. I komunikacia e avazikerutnencar ovela sine thaj direktno poštaja ki Čhavengiri ambasada Megjaši ko so o avazikerutne sine nasijatidende. Sine realizirime 22 direktna vizite ko thana taro Megjaši.

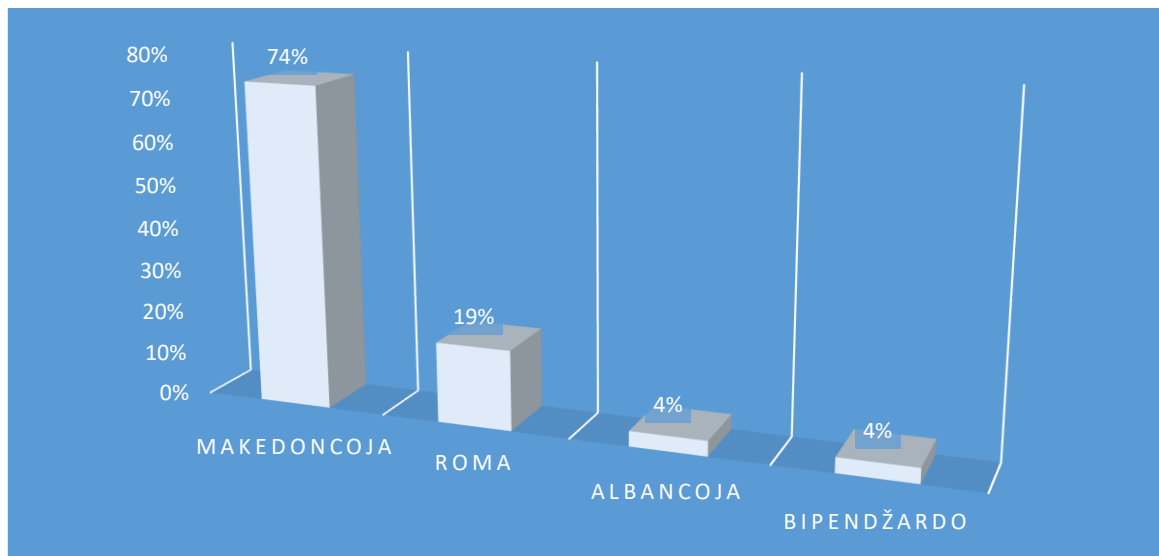
Akale beršeskere raporteja notikerela pe nanipe direktna akharina taro čhave. Ko nakhle berša e čhavengoro numero kola kontaktiringje amen sakana perela thaj odole sebepestar zaruri si intenzivno te kerel pe buti ko takatideibe e čhavage thaj ternenge te akharen ki te informirinen pe ja te avazikeren lengere hakongoro phagljaripe. Ko pervazia tari barabarbuti e fundavne sikljovnencar, ko periodi septemvri-noemvri 2019 berš, Megjaši organiziringja bukjarnekamre ko ple thana baši pobut taro 400 čhave, sikle ko avgo thaj trinto klasi. Khelinakere aktivipancar pendžardile pe hakajencar, a ko jek vakti sine ko thana taro SOS telefoni thaj lafikergja pe lencar baši buti taro SOS telefoneskoro koordinatori, kana thaj bašo so akharena thaj so lena o čhave kana ka akharen o telefoni.

Džipherdeste, upri funda tar ekspertikani analiza baši buti taro SOS telefoni thaj upri

funda so si kotor tar analiza, Megjaši ko avutno periodi ka leljarel thaj aver napia baši pašakeribe tar akava servisi direktno dži čhave, istemalkerindor aver kanalia baši komunikacia so sikavgje pe sar majadekvatno bašo čhave thaj terne.

Evidentia baš akharibe aso akharutnengoro etnikano preperibe

Grafikoni 2 Akharutne aso etnikano preperibe

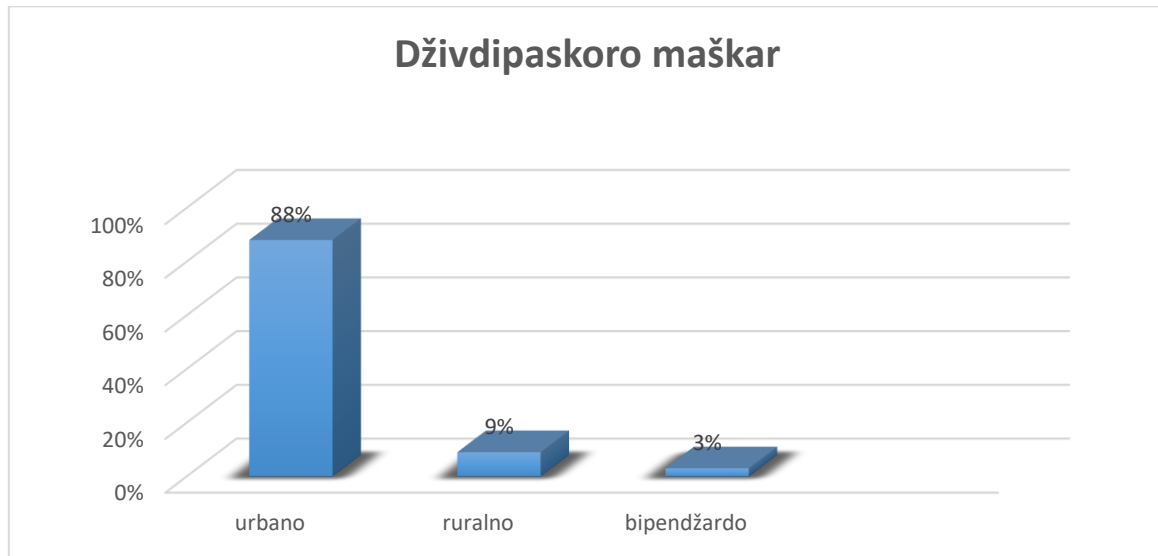

Phanlo e avazikerutnengere etnikane preperibaja, 74% taro sahno numero avazikerutne si Makedoncoja, džikote 19% si Roma, a 4% Albancoja. Salde baši 4% tar avazikerutne si bipendžardo lengoro etnikano preperibe.

Akava hali taro majbaro numero tar avazikerina so si taro Makedoncoja, sikavela ko zaruribe ko avutno periodi o timi taro Megjaši te arakhel čhania sar o SOS telefoni te pašakerel pe thaj dži ko čhave tar aver etnikane grupe, sar misal, te angažirinen pe operatoria/ke kola džanena i albanikani, khorani ja romani čhib t.a.

Evidentia aso akharutnengoro dživdipaskoro maškar

Grafikoni 3. Akharutne aso dživdipaskoro maškar – urbano thaj ruralno

Aso akharutnengoro dživdipaskoro maškar, sar so dikhela pe ko grafikoni 3 poupre, o majbaro numero lendar ja 88% dživdinena ko urbana maškara, 9% tar avazikerutne dživdinena ko ruralno maškar, a baši 3% tar avazikerutne nane pendžardo o dživdipaskoro maškar. Akale evidentendar šaj te notikerel pe kaj o numero akharutne taro ruralna maškara si but potikno ki relacia e numeroja akharutne tar urbana maškara. Akaja sikavin gndinaja kaj si sebepi majtikno informiribe taro manuša kola dživdinena ko ruralna maškara phanlo e čhavengere hakoncar, o čhani thaj čhipotibe baši lengoro arakhibe, sar thaj harno promoviribe bašo SOS telefoni akale maškarende.

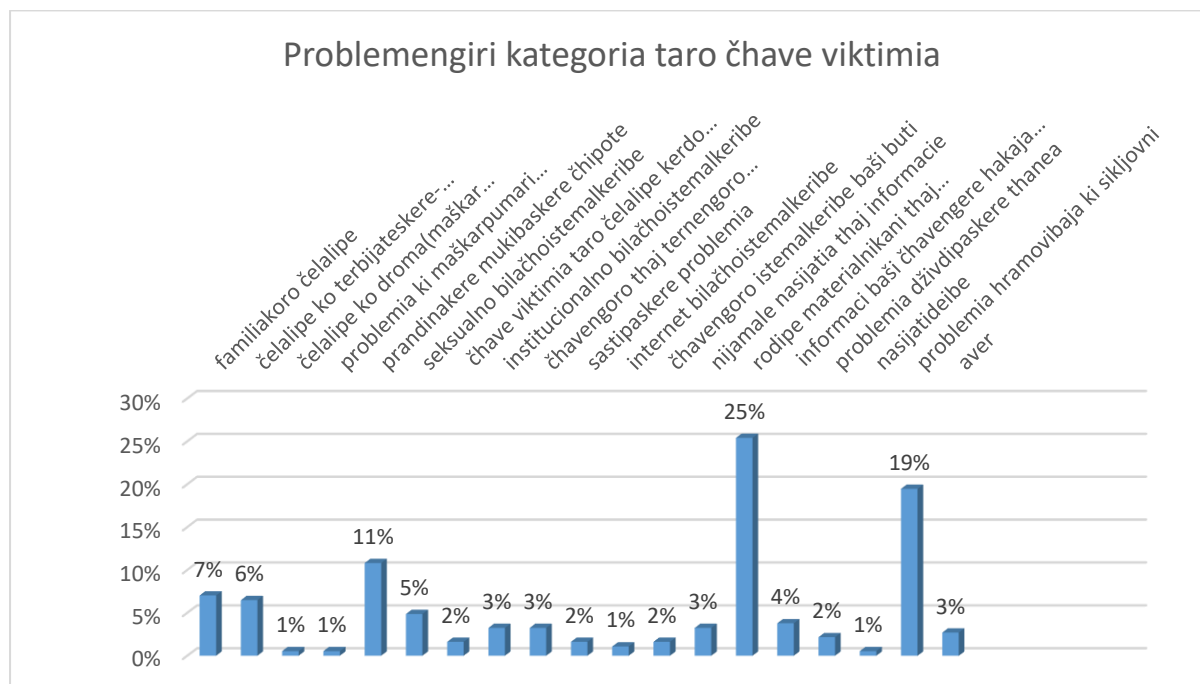
Upri funda tar informacie so leljam bašo šajdutne phagljarija taro čhavengere hakaja thaj kola si strukturirime aso **čhavengoro numero kola si astarde akale čhipotende**, kerela pe lafi baši sahno numero taro **228²** čhave. O evidentia vakerena kaj majbaro numero avazikerina si phanle e rodipaja finansiakiri thaj materialno arka, a pal odova si o avazikerina baši čhavengere hakajengere phagljarija ko prandinakere mukibaskere čhipote so si jek taro majbare problemia kolencar arakhena pe o čhave thaj lengere familie, pal odova o problemia ko hramovibe ko avgo klasi sebepi bisahno vakcinakoro statusi (Decizia tari Radži baš obligatorno leibe MRP vakcina sebepi šunljarije epidemia tare morbilija), familiakoro čelalipe, jekajekberšalengoro čelalipe. O problemi e čhavengere dikhibaja baši soduj jeria ki prandinakiri mukibaskiri čhipota ačhola kerko problemi sar thaj persi berš. Akava berš i Čhavengiri ambasada Megjaši suportea tar Iniciativa baši barabarutno jeri ovibe pala ko prandinakoro mukibe sine jek tar iniciatoria baši publik lafikeribe ki khedipaskiri Komisia baši buti thaj socialnikani politika baši kanunikane iraniba ko Kanuni baši familia. Resarin si te del pe arka ko keribe sistemi kova ka arakhel e čhaven kola valjani te činaven pe sar

² Akava numero na astarela e čhaven kola si predmetia baš avazikerina tari grupa jeria- jek ja pobut klasia sar misal.

instrumenti baši maškarpumaro esapi maškar o jeria ko esapi tari biikeribe jek taro šerutne obligacie taro mukhle tari prandin jeria – dajani bašo čhavo.

Čhavengere hakajengere phagipaskere evidentengiri sikavin aso problemeskiri kategorija

Grafikoni 4. Kategorije taro čhavengere problema kola si predmeti baš akharibe ko čhipote

Sar majkarakteristikane evidentia kola so šaj te ulaven pe bašo čhave si astarde ko avazikerde čhipote, bašo šajdutne phagljarija taro lengere hakaja, registririme ki Čhavengiri ambasada Megjaši si:

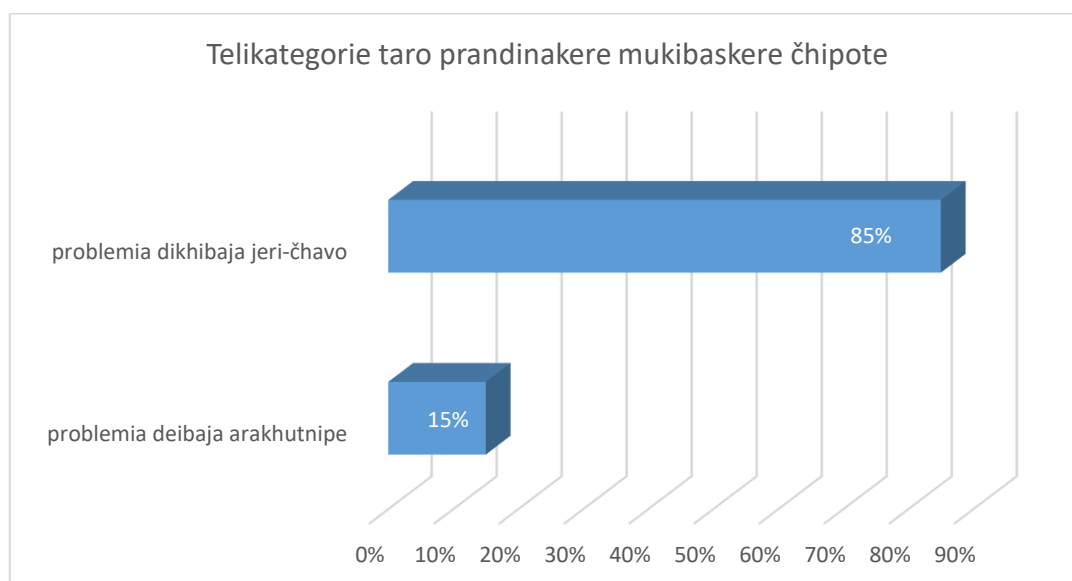
- **Čhavorikano čorolipe – 47 čhave** saho numero ja 25% tar avazikerina dživdinena ko substandardna šartia ko dibi tar egzistencija. Kerela pe lafi baše čhave kola dživdinena ko familie ko socialno riziko kote so si šajdipe baši lengere hakajengoro phagljaripe (hako ki edukacia, sastipaskoro arakhibe t.a.). Akale čhavage si dendi materialno arka sar so si šeja, sikljovibaskere bukja thaj habe ko pervazia taro šajdipa taro Megjaši.
- **Hako ki edukacia** – 36 čhave taro saho numero avazikerde čhipote ja 19% tar avazikerina ko raporteskoro periodi na sine ko šajdipe te ikeren ko čačipe o hako ki edukacia. Kerela pe lafi bašo čhave kola sebepi bilendi MRP vakcina, taro turli sebepia, na leljardile te hramonen pe ko avgo klasi ki fundavni edukacia. Akale čhipotenge Megjaši bičhalgja anglihramin thaj dži Džijaneskoro nijamiarakhutno

kotar so sijam sine informirime kaj thaj ola phravde jakhencar dikhena o čipote thaj kaj bašo jek tar avazikerde čipote kamijabikergje te iranen i decizia thaj o čhavo si hramome ki ničali siklana. O stavi taro Megjaši si kaj o sistemi valjani te arakhel čhani sar te šajdakerel pe sa e čhavage te hošinen o hako ki edukacia.

- **Prandinakere mukibaskere čipote** – 20 čhave ja 11% taro sahno numero avazikerde čipote sine potencialna viktimia taro čhavigere hakajengoro phagljaripe ko prandinakere mukibaskere čipote.
- **Familiakoro čelalipe – 13 čhave (7%)** taro sahno numero čhave potencialna viktimia sine biarakhle ja mukhle ko čelalipe pe familiate.
- **Čelalipe ko terbijateskere – edukaciakere institucie – 12 čhave (6%)** sine viktimia taro čelalipe so ulo ko sikljovne. Tar avazikerina haljovela pe kaj amare edukaciakere sistemeste sa panda nane organizirime suportu thaj kapacitetia baši problemeskoro nakhavibe, a Megjaši pendžarindor akava nanipe thaj poadarig džala te butikerel ki dromarin taro kapacitetengoro zuraribe taro siklanakoro thaj profesionalno kadari thaj ko fundavne thaj ko maškarutne sikljovne sar thaj bajaribe i minsa tari buvleder publik saikerindor thaj e jerien.

Džikobor kombinirina pe o evidencija kola si ki relacija e čelalipaja, odola tar avazikerina baši familiakoro, ko edukaciakere institucie thaj ko drama, resela pe džiči procenti taro 14% taro sahno avazikerde čipote kola si phanle nesave čhanea čelalipe kote so o čhave si viktimia so si seriozno problemi so valjani te ovel ikerde samaja.

Grafikoni 5. Čhaveskere hakajengoro phagljaripe ko prandinakere mukibaskere čipote

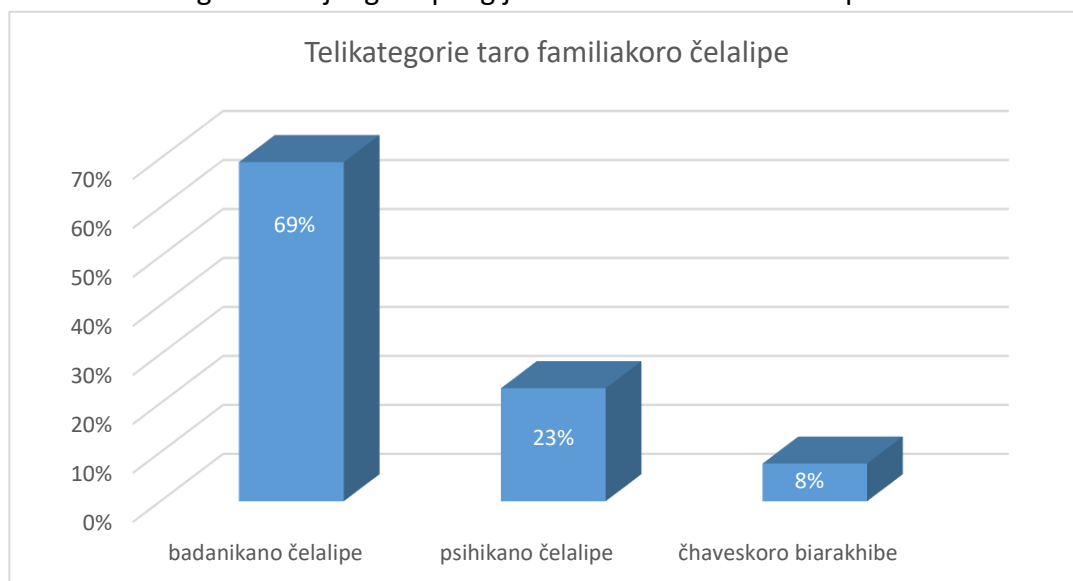
Aso akala evidentia, majbaro numero čhave potencialna viktimia, durust 25% taro sa avazikerde čhipote, dživdinena ko čorole familie kola edvaj šaj te parvaren pes. 11% procentenge čhave si phagljarde o hakaja ko prandinakere mukibaskere čhipote. Šaj te notikerel pe kaj majbut phagela pe e čhaveskoro hako baši dikhibe. Ko jek astarde si thaj o problemia kola sikavena pe kana dela pe o arakhutnipe. Trujal e čhaveskoro hako bašo dikhibe jekhea taro jeria, si amen avazikerina thaj bašo phagljarde hakaja baši dikhibe e mamijaja thaj papuja. Akale čhaven šaj te čhiva len ki kategorija čhave-viktimia sebepi so ovena mazuni tare problemia kolen si ko lengere jeria, a kola majbutdroma si phanle e komunikacija maškar lende.

Čhavengoro hakajengoro phagipe ko prandin mukibaskere čhipote

„O majšukar kustik ačhovibe si sesavo jeri so šaj te mukel pe čhavenge si nekobor dakikia taro po vakti sakova dive.“

Orlando Alojs Batista, kanadakoro-amerikakoro hemisti thaj autori.

Grafikoni 6 Čhavengere hakajengoro phagljaribe ko familiakoro čelalipe

Grafikoni 7 Čhavengere hakajengoro phagljaribe ko čelalipe ko terbijateskere edukaciakere institucije

Ko grafikonia 6 thaj 7 sikavde si o čhipote taro čhavengere hakajengoro phagljaripe – hako ki familia thaj arakhibe ko so 13% taro sa o avazikerina si phanle e čhavencar kola si viktimia ko familiakoro čelalipe ja čelalipe ko terbijateskere- edukaciakere institucie. Ki relacia e familikere čelalipaja, 69% tar avazikerina tar akava čhani si phanle e badanikane čelalipaja ki familia džikote 50% taro čelalipe ko terbijateskere- edukaciakere institucie si phanle rovljaribaja baši bidajanipe kori sikle.

Hako ki edukacia

„O čhave thaj lengere jeria džanena kaj i edukacia nane salde lengoro hako, numa thaj pašaporti baši majšukar avutnipe – thaj e čhavenge thaj e phuvjake.“

Hari Belafonte, amerikakoro giljavutno thaj aktivisti

Ko vakti taro septemvri 2019 berš ko SOS telefoni sine registririme pobut taro 30 avazikerina baši phagljaripe o hako ki edukacia save valjani sine te hramonen pe ko avgo klasi. Džipherdeste, phanlo akale hakoja sine avazikerde thaj trin aver čhipote: phagipe taro hako ko informiribe e čhaven thaj e jerien baš aver sikavno- duj čhipote thaj phagipe o hako ko alusaribe sikljovibe jabani čhib sar sikljovibaskoro predmeti – jek čhipota.

Barabarbuti avere institucienar thaj organizacienar

Ko raporteskoro periodi sebepi zaruria tar avazikerde čhipote o SOS telefoni paše kergja barabarbuti e centrenar baši socialno buti rodindor džipherde informacie ja bičhalindor informacie baš avazikerina baši kolende sine zarurime intervencia e centrenar e:

-Džijaneskere nijamirakhutnea ulavdeste bašo čhipote e naleljaribaja e čhaven ko avgo klasi ko sikljovibaskoro 2019/2020 berš.

-E proektea baši nijamalo suporti e viktimenge taro došalipaskere aktia taro čelalipe kerdo taro Khedipe taro terne nijamaria thaj SOS Detsko selo, bašo čhipote taro familiakoro čelalipe.

-Bašo problemia phanle e romane khedinaja (bišajdipe baš ikeribe ko čačipe I socialno arka ja čhavengoro džipheribe, transporti dži sikljovni) kergjam barabarbuti thaj e Evropakere centarea baši romane pučiba.

-Bašo problemia phanle e prandinakere mukibaskere čhipotaja kolate si viktimi o čhave soske phagela pe lengoro hako ko dikhibe jekhea taro jeria, kergjam barabarbuti e Inicativaja baši barabarutno jeri ovibe pala ko prandinakoro mukibe.

Ko kotor tari promocia e čhavengere hakaja thaj edukacia taro čhave bašo lengere hakaja, kergjam barabarbuti pandže fundavne sikljovnenar taro Skopje thaj jekhe anglisikljovibaskere instituciaja-čhavengiri gradinka, organizirindor bukjarnekamre baši čhavengere hakaja thaj pendžarkeribe e bukjaja taro SOS telefoni direktna vizitencar taro čhave ko thana taro Megjaši.

Ekspertengiri analiza thaj strategia baši buti taro SOS telefoni thaj servisia baši direktno arka thaj suporti

Akaja analiza sine kerdi resarinaja te kerel pe činibe tari džiakanutni buti thaj resljariba thaj te dikhel pe kola si o šajdutne dromarina baši pošukar keribe I buti taro SOS telefoni thaj aver servisia baši direktno suporti thaj arka. I analiza sine kerdi taro biathinalo strukakoro dženo, o univerziteteskoro profesori (prof.dr. Ana Čučkova).

I analiza si kerdi upri funda taro:

- Analiza bašo raportia tari buti taro SOS telefoni ko nakhle berša sar thaj aver publikacie ikalde ko pervazia taro SOS telefoni
- Intervjua ikalinaja taro volonterija/volonterke kola butikerena sine ko SOS telefoni
- Anketa ko reprezentanti taro 50 čhave taro 7 dži 16 berša
- Intervjua e vastaribaskere manušenar taro Megjaši.

O džanlipa thaj rekomandacie dži kolende alo pe ki analiza šaj te sumirinen pe ko akava:

1. Si nesave problemia kolende nekobor berša sikavena o fundutne taro Avgo čhavengiri ambasada ko sumnal Megjaši thaj o pobaro kotor taro volonterija/volonterke kola nakhavgje akava procesi. Anavjale, jek taro pobare problemia si o nanipe finansie baši funkcioniribe taro SOS telefoni so andarela ko pučibe e serviseskoro ikerdipe, sar thaj o zaruri taro neve volonterija/volonterke ko servisi ulavdeste avukatia so ka andarel dži majefikasno butikeribe phanlo e deibaja suporti e čhavage sar thaj šajdipe baši 24-arengoro serviseskoro ko vas ovibe
2. I anketa čhavencar sine resarinaja te sikljol o faktoria so andarena ja mujalkerena o ovibe ko vas taro SOS telefoni dži čhave – e čhavengoro informiribe baši telefoneskoro isipe, preferirime komunikaciakoro čhani so istemalkerena o čhave thaj o terne, o periodi taro dive kova si majadekvatno baši lafikeribe strukakere dženea, o problemia baši kolende ka lafikerel pe thaj e čhavengiri pakjiv ko strukakere džene taro SOS telefoni. Aso analizirime džovapia tari anketa, e

čhavengoro informiribe taro 7 thaj 8 berša si tikno, so sia džikeribaske, džikote baši 12, 12 thaj 16 beršalengerende notikerela pe baro informiribe. Ko 7 thaj 8 beršale, o mobilno telefoni si preferirime komunikaciakoro čhani džikote ko pobare (12,15 thaj 16) o internet durust socialna drakhina thaj komunikaciakere kanalia – mesindžer, viber t.a. Phanlo e periodea taro dive palem isi turlipe maškar 7 thaj 8 beršale kola preferirinena odova te ovel ko javinakere aria (taro 8 dži 12) džikote o pobare preferirinena odova te ovel ko bleveljakere aria taro 18 dži 24 o ari kana hošinena pe majsigurime baši pi diskrecia thaj isipe aver obligacie. Majbaro procenti taro čhave ko 12,15 thaj 16 berša vakergje kaj ka vakeren sine pe problemia phanle e sikljovnajaja – jekajekberšalengoro čelalipe, problem sikavnea t.a. užeste sikavindor o zaruri tari komunikacia strukakere dženea bašo problemia e sikljovibaskere maškarea. Ko agor I anketa sikavgja kaj phanlo e pakjivea ko čhave taro 12,15 thaj 16 berša (o potikne nane astarde akalea thaj e pučibaja baši problemeskoro čhani baši koleste bi akharen sine), lendo si učo procenti pakjiv ko strukakere džene so vakerela kaj hošinena pe tromale te kontaktirinen e strukakere dženen.

3. Maškar o rekomandacie dende taro strukakoro dženo baš anglunikeribe I buti taro SOS telefoni bašo čhave thaj terne, ulavaja akalen džikote I sahani analiza šaj te drabaren ki veb patrin taro Megjaši:

a)istemalkeribe moderna kanalia baši komunikacia anglal o telefoni baši keribe kontakti e čhavencar thaj ternencar;

b)sikavibe volonteren/volonterken kola ka oven sikavde te komunicirinen e čhavencar e moderna kanalencar baši komunikacia thaj deibe dežurna oviba;

c)kontinuirime treningo e volonterenge/volonterkenge thaj dženenge ko timi ulavde akcentea ko problemia so majbut sikavena pe ko avazikerina;

č)čhivibe o numero taro SOS telefoni sakone sikljovnate ki khuvin taro sikljovne thaj ki sekoja sikljovibaskiri odaja;

čh)angažiribe volonteria(volonterke baši vizita ko sa o sikljovne resarinaja moskiri prezentacia ja harni informacia baš isipe šajdipa baši keribe kontakti e strukakere dženea thaj aver.

Klidaripe

Taro lende evidentia avaja dži klidaripe kaj bašo raportiribaskoro periodi taro dekemvri 2018 dži noemvri 2019, baš avazikerutne, bezehaske, palem o čorolipe si jek taro šerutne problemia kolencar arakhena pe o čhave. Ko jek, harnjardo si lenge o šajdipe thaj o hako te educirinen pe thaj te ovel len komforno dživdipe sar lengere jekajekberšale.

O problemia kola ikljona si phagljarde hakaja taro čhave bašo dikhibe jekhea taro jeria ja palem phagljarde hakaja e čhavenge bašo dikhibe pe mamijaja ja papuja. O čhave ko akala čipote ovena viktimia taro bišajdipe lengere jeria te haljoven pe, durust ovena viktimia taro nanipe komunikacia savo ovela maškar lengere jeria kola si ko procesi taro prandinakoro mukibe ja džiakana mukhle pe tari prandin. O bišajdipe baši dikhibe jekhea taro jeria si ki forma taro biničalo dikhibe taro čhavo e jeriea ko so ulo problemi ki komunikacia maškar soduj jeria thaj šaj te anel dži cidljaribe taro jek jeri. E bišajdipaja o čhavo te dikhel pe jekhea taro jeria o čhavo cidljarela pe taro hako te barjol thaj te zurarel pe sasteste thaj e soduje jerienar.

Zaruri si o čhave te hošinen pe haljovde, leljarde thaj majdžanlo taro sa sigurime. Zarurime si te džanen thaj te hošinen kaj lenge neko dajanela pe; lengere jeria, arakhutne, buvleder familia, o sistemi thaj i raštra.

Sar jek čhani preventiva baši sa o problemia thaj šajdutne phagipa taro čhavorikane hakaja si i relacia jeri-čhavo ja arakhutno-čhavo. O jeria/arakhutne valjani te oven ki sakanutni komunikacia pe čhavencar, aktivno te šunen olen thaj te pakjan lenge. Zaruri si te interesirinen pe sar o čhave čače hošinena pe resarinaja te sikaven lenge dajani/gajlja thaj odolea te hazrikeren len sar korkori te arakhen pe ko trujalutnipe durust lende te dajanen kapacitetia baši korkori arakhibe.

Resarinaja tiknjaribe thaj prevencia i agresia thaj čelalipe zarurime si jeriengiri senzibilizacia thaj e čhavengiri ko čhania tari maškarpumari konunikacia, leibe džandipe baši bičelali transformacia taro konfliktia, zuraribe džandipa baši maškarpumaro haljovibe, empatia thaj keribe sansarali edukacia ko sikljovne.

Rekomandacie motivirime tari džiakanutni buti taro SOS telefoni baše čhave thaj terne baši koordinirime barabarbuti tare sa astarde riga

Tari džiakanutni buti gndinaja kaj valjani majpaše thaj koordinirime barabarbuti thaj barabarutni akcia tare sa o involvirime riga dži kolende vakerena o dizutne, a phanle si e čhaveskere hakajengere phagljaripeja. Resarin tar odoja barabarbuti si vazdibe i minsas ko dizutne baši lengere hakaja, obligacie thaj dživapialipe kori arakhibe taro čhavengere hakaja turli kanalencar – mediumengoro thanleibe, kampanje, informativna arakhina e jerienar thaj arakhutnencar taro čhave t.a.

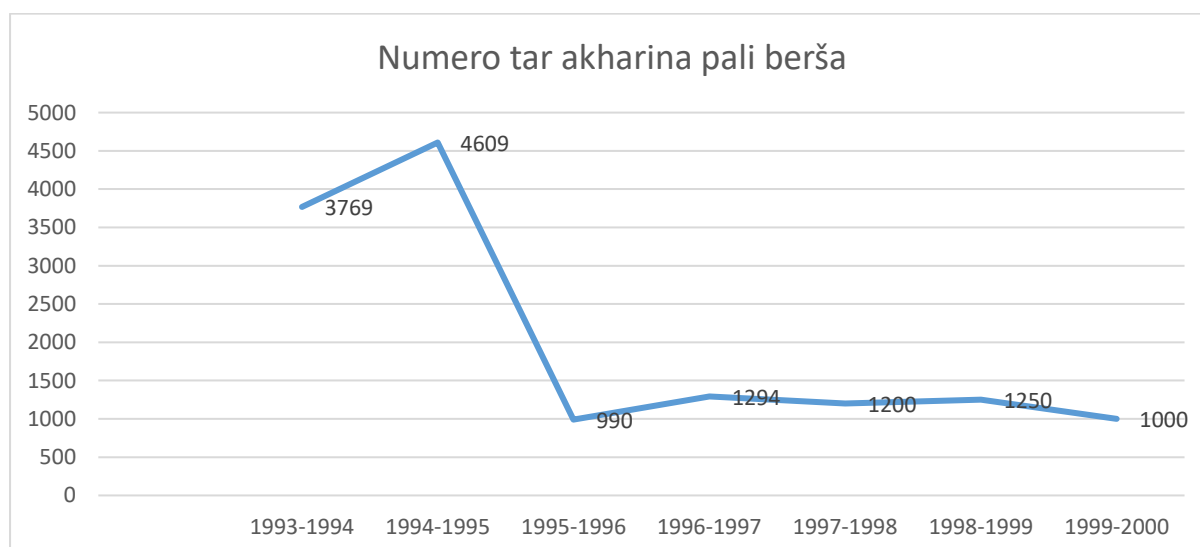
Sebepi si i SOS linia taro Megjaši si kotor tari globalnikani drakhin taro linie baš arka e čhavege thaj ternenge (Child Helpline International), šukar bi ovel sine o numero taro SOS telefoni bašo čhave thaj terne taro Megjaši te harmonizirinel pe e evropakere numeroja 116111 thaj te ovel ko vas bilovengoro taro sa o mobilna thaj fiksna operatoria. Akaleske zarurime si suporti taro nekova operatori ki amari phuv.

Artiklia

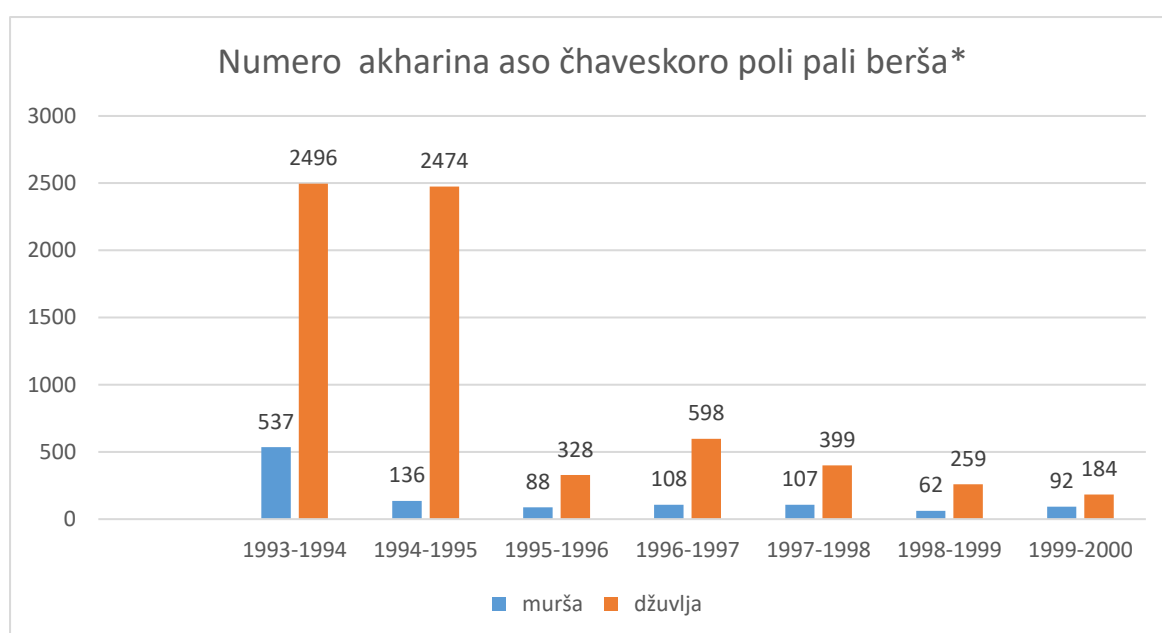
O SOS telefoni numeroncar, ko vakti taro plo 26 beršengoro funkcioniribe

Ko grafikonia thaj tabele potele si o akhariba ko SOS telefoni bašo čhave thaj terne aso berša, poli thaj čhaveskoro baripe. Sar so dikhela pe lendar, taro šuru dži avdive si trendi taro tiknjaribe o numero akhariba ko so odova numero sine majbaro ko avga duj berš taro serviseskoro puteribe. Odova baro numero sine atesti baš istemalkeribe tar esavko čhani servisi thaj motivacia baši poadarutni 26 beršengiri buti thaj isipe taro SOS telefoni bašo čhave thaj terne. Taro šuru dži avdive o džipherde aktivipa taro SOS telefoni, lengoro zurarkeribe te pendžaren thaj takatinen pe resarinaja te andaren kori majbari sajgia bašo principi taro čhavengoro majšukar interesi.

Grafikoni 8 Akharinengiri frekvencia pali berša ko periodi taro 1993 dži 2000 berš

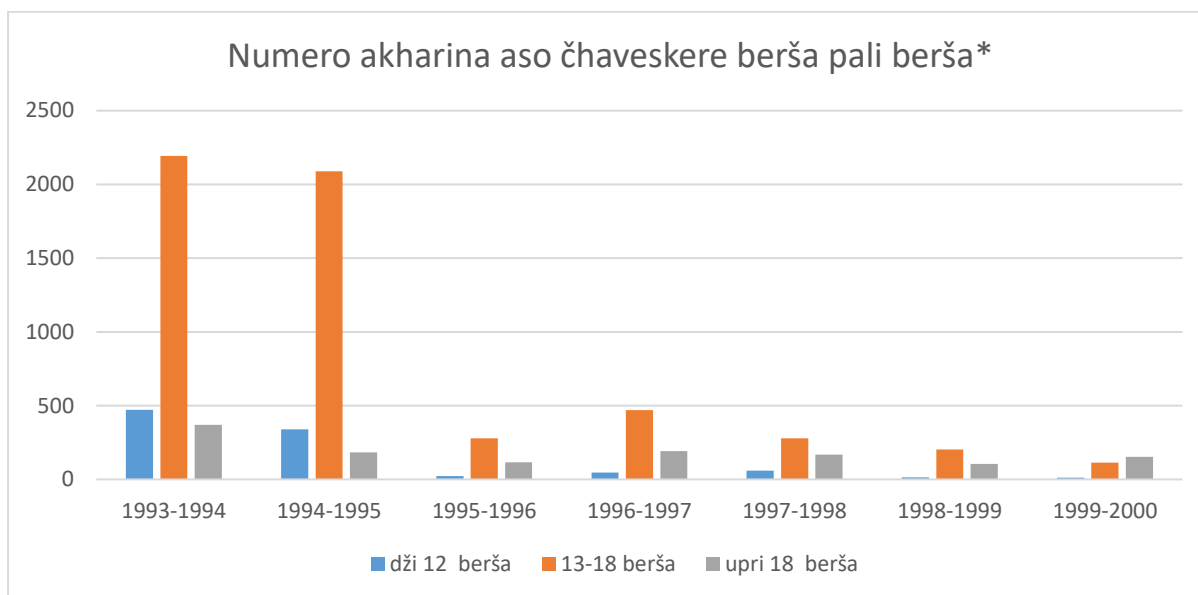

Grafikoni 9 Akharinengoro numero aso čhaveskoro poli ko periodi taro 1993 dži 2000 b.

* Ko grafikoni nane sikavde o akharina baši kolende e čhaveskoro poli ko akharibe si bipendžardo

Grafikoni 11 Akharinengoro numero aso čhaveskere berša ko periodi taro 1993 dži 2000 b.

* Ko grafikoni nane sikavde o akhariba kolendar na halile pe e čhaveskere berša

Tabela 1: O SOS telefoni numerondar, ko periodi

Berš	Akharinengoro numero
2000-2001	143
2001-2001	77
2002-2003	324
2003-2004	414
2004-2005	912
2005-2006	704
2006-2007	361
2007-2008	360
2008-2009	377
2009-2010	239
2010-2011	235

2011-2012	959 ³
2012-2013	969
2013-2014	123
2014-2015	146
2015-2016	82
2016-2017	98
2017-2018	107
2018-2019	113
Sahno 2001-2019	1638

³ Ko haljovibe thaj analiziribe o evidentia valjani te lel pe ko dikhibe o fakti kaj taro 2012 berš i Čhavengiri ambasada Megjaši si neve metodologija baš evidentengoro notikeribe. Teli termini kontakti haljovela pe jekdrom avazikerdi čhipota džikote džipherdi komunikacia bašo čhipote ja 959 droma. O čhave viktimia si sa o čhave viktimia ja potencialna viktimia astarde ki nesavi čhipota.

Te oven saste sarine kola dena suporti e
bukjake taro SOS telefoni baše čhave than
terne!

Akala materilia/bukja si finansirime tari
Švediakiri Radži. O responsabiliteto baši
saikerin ko sahno leljarela o autori. I Švediakiri
Radži nane zaruri te ulavel o vakerde stavia
thaj haaljovkerina.